

Aizspriedumi, maldi, nepierādītas hipotēzes

Sastādītāja INDRA ANDERSONE
Mākslinieks INTS VILCĀNS

*Ticēt ir vieglāk nekā
domāt.
Vācu sakāmvārds*

ISBN 9984-757-47-1

© Izdevniecība Avots, 2005
© I. Andersone, teksts, 2005
© I. Vilcāns, 2005

SATURA RĀDĪTĀJS

Priekšvārda vietā 8

ZUDUŠĀS CIVILIZĀCIJAS

Legendārā Atlantīda 13

Noslēpumainā Šambala 26

Zelta valsts – leģendārā Eldorado 33

NO ĀDAMA, IEVAS UN FARAONIEM

LĪDZ PAT GRĒKU ATLAIDEI

Cilvēks ir radies no Ādama un Ievas 47

Nāve gaida ikvienu, kas iedrošināsies traucēt

faraona mieru 57

Stigmas un svētums 66

Grēku atlaide 77

SKAISTAS, BET MALDĪGAS TEORIJAS

Katastrofu teorija 85

Kolumbs – Amerikas atklājējs 98

Zelta laikmets 107

Visi cilvēki ir vienlīdzīgi 112

Absolūtā brīvība 118

Cilvēks ir dabas valdnieks 128

Dabas resursi ir neizsmeļami 134

KOSMISKĀS TEORIJAS UN PAREĶOJUMI

Saules sistēma – Visuma centrs 143

Saules aptumsumi – globālu katastrofu vēstneši 150

Zvaigznes pareģo likteni 155

Kritošās zvaigznes 164

Nostradama pareģojumi 171

Citplanētiešu pēdas uz Zemes 180

Filozofu akmens 196

NEMIRSTĪBA – MŪŽAM NEPIEPILDĪTAIS

UN ILGOTAIS SAPNIS

Klauvējieni pie nemirstības vārtiem 207

Nemirstības eliksīrs 230

PRIEKŠVĀRDA VIETĀ

Errare humanum est (Maldities ir cilvēcīgi), – teica senie romieši. Savas tūkstošiem gadu ilgās civilizācijas attīstības laikā cilvēce ir iepazinusi dabas likumus un uzkrājusi daudz vērtīgu zināšanu. Bet tajā pašā laikā cilvēka prāts ir radījis arī daudz visādu aizspriedumu, maldīgu mācību, nepierādītu hipotēžu un teoriju, arī ļoti skaistu, bet (diemžēl) līdzīgi mirāžai tukšnesī gaistošu mītu.

Katram vēstures laikmetam atbilst sava parazīnātne, mitoloģizēta kosmoloģija, tas ir – ar mītiem un leģendām izskaistināts pasaules uzskats.

Visas pasaules reliģijas balstās uz plaša mitoloģiskā pamata, kur mūžīgās patiesības izklāstītas pasakai līdzīgās leģendās un teikās, kas ir tik pievilcīgas, ka no tām ir grūti atteikties. Pat nopietniem zinātniekiem gribas ticēt, ka visi cilvēki ir cēlušies no Ādama un Ievas, un citām leģendām.

Arī filozofija izmanto mītus, lai tēlaināk izteiktu noteiktus jēdzienus. Platona mācībā par platonisko mīlestību izmantots mīts par pirmcilvēkiem –

hermafroditiem. Viņa mācība par valsti balstās uz leģendu par Atlantīdu, kas vēl arvien ir dzīva cilvēku prātos un tiek aktīvi meklēta. To meklēja arī slavenais okeāna dziļu pētnieks Žaks Īvs Kusto. Alķīmiķi ticēja filozofu akmenim, jaunības eliksīram un panacejai – zālēm pret visām slimībām.

Pagājušais gadsimts ir ieviesis savas korektīvas dabas parādību un sabiedrības likumu pētišanā, ir radušies jauni mīti, no kuriem visintriģējošākais ir mīts par atnācējiem no kosmosa.

Viennozīmīgu atbilžu uz daudziem jautājumiem tomēr nav. Katram no mums ir iespēja salīdzināt un analizēt daudzus faktus, izdarot savus secinājumus. Senie romieši teica arī, ka «ikviens cilvēks var maldīties, bet tikai nesaprātīgais mēdz palikt pie saviem maldiem» (*Cuiusvis hominis est errare, nullius, nisi insipientis, in errore perseverare*).

Saules sistēma – Visuma centrs
Saules aptumsumi – globālu
katastrofu vēstneši
Zvaigznes pareģo likteni
Krītošās zvaigznes
Citplanētiešu pēdas uz Zemes
Filozofu akmens

KOSMISKĀS TEORIJAS
UN PAREĢOJUMI

SAULES SISTĒMA – VISUMA CENTRS

Kosmoloģijas aizsākumi meklējami sirmā senatnē līdz ar mitoloģiskajiem priekšstatiem par cilvēka īpašo stāvokli uz Zemes. Gadsimtiem ilgi cilvēkiem šķita, ka viņi mīt pašā pasaules centrā. Pa debesīm apkārt tam virzās debesu spīdekļi, bet Zemi apskalo lielās Okeāna upes ūdeņi. Tas bija ģeocentrisma laiks, kad pastāvēja nesatricināms uzskats, ka debesu sfēras riņķo ap Zemi.

Senie grieķi labi pārzināja ģeogrāfiju un nodalīja zemes apgabalus, ko apdzīvo cilvēki, nosaucot to par Ekumeni. Tā kā ap Ekumeni pletās biezi, neviena neapdzīvoti meži, stepes un tuksneši, viņi bija pirmie, kas neskaidri nojauta, ka cilvēka apdzīvotā vide nevar būt Visuma centrs.

Tādēļ arī tieši Grieķijā radās samērā pamatotas heliocentriskas teorijas, kas Visuma centrā izvirzīja Sauli, uzskatot, ka Zeme pieticīgi riņķo ap šo vareno spīdekli. Renesanses laiks nāca ar pārsteidzošiem atklājumiem, kas ienesa izmaiņas visā astronomijas sistēmā.

Džordāno Bruno

Viens no tiem, kas uzstājās pret tradicionālajiem uzskatiem par Visuma uzbūvi, bija itāļu astronoms Džordāno Bruno (1548–1600). Viņš izteica domu, ka pasaule ir bezgalīga un ikviena zvaigzne ir tāla saule, ap ko riņķo planētas, uz kurām var būt dzīvas būtnes, kā arī citus minējumus, kas apsteidza tā laika zinātniskās atziņas par vairākiem gadu simtiem, un par šo ķecerību Dž. Bruno tika sadedzināts uz sārta.

Dž. Bruno paustie kosmoloģiskie uzskati zinātnē nostiprinājās tikai 20. gs. sākumā. Centrisms astronomijā gan guva satricinājumu jau 17. gs. otrajā pusē, kad gravitācijas spēka atklājējs Izaks Ņūtons nonāca pie pavisam negaidīta slēdziena – tā kā Visuma telpā sastopamās masas savstarpēji pievelkas, tās virzās uz centru, tātad kosmosam vajadzētu savilkties «kamolā», un to saspiestu paša pievilkšanās spēks.

Visums, ko Ņūtona laikā iedomājās kā nekustīgas zvaigznes norobežotā sfērā, gadu tūkstošu laikā tomēr nebija «savilcies kamolā», un nav manāmas nekādas gravitācijas kolapsa pazīmes. Turklāt pasaules bojāeja no pievilkšanās spēka iedarbības ir pretrunā ar Svētajiem Rakstiem un dabas filozofiju. Ņūtons šo pretrunu atrisināja ļoti striktā veidā – paziņoja, ka Visums ir bezgalīgs un nekādu ārēju ierobežojumu tam nav. Un, ja pasaulei nav robežu, tai nav arī centra.

Tomēr zinātnieki nebūt nesteidzās piekrist šim acīmredzamajam, no gravitācijas likuma izrietošajam secinājumam. Kad 18. gs. izcilais vācu filozofs Imanuels Kants izveidoja mācību par Saules sistēmas rašanos no gāzu un putekļu mākoņa, viņš nemaz nacentās aprakstīt citu zvaigžņu, planetāro sistēmu vai visa kosmosa rašanos. Kants šos objektus vienkārši neņēma vērā, viņam pasaules rašanās bija gandrīz tas pats, kas Saules sistēmas rašanās.

Apvērsums uzskatos par Visuma uzbūvi un mūsu vietu tajā sākās tikai 19. gs. beigās.

Kad teleskopa izgudrotājs Galileo Galilejs 1609. gadā pavērsa to pret Mēnesi, viņš bija pārsteigts, cik ļoti Mēness ir līdzīgs Zemei. Tur bija kalni un līdzenumi, tumšie plankumi – jūras un gaišie – kontinenti, tur bija vulkānu krāteri. Pavēršot teleskopu pret Jupiteru, astronoms ieraudzīja, ka šai spilgtajai, karaliskajai planētai ir dabiski pavadoņi. Zemei ir tikai viens

FILOZOFU AKMENS

Kad cilvēkiem vēl nebija zinātniski pamatotu zināšanu, nācās darboties, mēģinot un kļūdoties. Tā radās pseidozinātnes, kuras par mērķi izvirzīja kaut ko neiespējamu, ko tādu, ko dabas likumi nepieļauj.

Par pseidozinātņi var uzskatīt arī alķīmiju, kas viduslaikos bija ļoti populāra un izplatīta. Alķīmiku mērķis bija iegūt t. s. filozofu akmeni – vielu, kas parastu metālu spēj pārvērst dārgmetālā. Angļu filozofs franciskāņu ordeņa mūks Rodžers Bēkons (1214–1292) darbā «Spekulatīvā alķīmija» rakstīja: «Alķīmija ir zinātne par to, kā pagatavot noteiktu sastāvu vai eliksīru, kuru pievienojot parastiem metāliem tie pārvērstos par dārgmetāliem.»

Zinātnieki uzskata, ka alķīmija ir radusies aptuveni pirms 2000 gadiem. Tieši tik vecs ir priekšmets, kas 1936. gadā tika atrasts kādas senas apmetnes drupās netālu no Bagdādes. Šis vērtīgais atradums bija aptuveni 15 cm augsta māla vāze. Vāzē atradās

vara cilindrs ar sarūsējušu dzelzs serdi vidū. Detaļas vajadzīgajā stāvoklī bija nofiksētas ar sveķiem. Dīvains priekšmets ilgi satrauca zinātnieku prātus, līdz viņi saprata, ka atraduši aizvēsturisku elektrisko bateriju. Šo minējumu apstiprināja arī eksperimenti. Pētnieki izgatavoja tieši tādu pašu vāzi, tādu pašu cilindru un serdi, iepildīja traukā vīna etiķi un pieslēdza mēraparātu. Izrādījās, ka baterijas spriegums ir 0,5 volti.

Bet vēl arvien palika noslēpums, kāpēc senajiem cilvēkiem ir bijusi nepieciešama elektriskā strāva.

Šifrēta filozofu akmens
formula alķīmiku traktātā

Galū galā zinātniekiem izdevās noskaidrot, ka ar šā pasaulē pirmā akumulatora palīdzību, izmantojot galvanizāciju, senie meistari pārklājuši sudrabu ar zeltu. Arī šo faktu izdevās pierādīt eksperimentāli. Zinātnieki iegremdēja sudraba statueti zelta sālsšķīdumā un pieslēdza šķīdumam 10 seno bateriju. Pēc dažām stundām statuete bija pārklājusies ar vienmērigu zelta kārtu.

Iespējams, ka šis process arī bija alķīmijas sākums. Vārds «alķīmija» ir radies no arābu «al kimia», kas nozīmē «Hema zemes māksla», bet senajos laikos par Hemu sauca Ēģipti. Jau mūsu ēras 2. gadsimtā arābu alķīmiķi sāka nopietni pētīt ķīmiskās vielas un centās iegūt filozofu akmeni. Austrumzemju alķīmiķi veicināja zinātnes attīstību, taču viņu laikabiedri uzskatīja, ka šie meklējumi notiek ar maģisku spēku iejaukšanos. Pirmie Eiropas alķīmiķi tika uzskatīti par burvjiem, un šī slava viņus pavadīja vairākus gadsimtus. Alķīmiķis un filozofs Alberts Lielais (1206–1280) ilgu laiku tika uzskatīts par varenu maģu, kura spēkos bijis kontaktēties ar augstākajiem spēkiem un pakļaut savai gribai zemes priekšmetus.

Bieži vien alķīmiķu mērķis patiešām bija nevis vielu īpašību pētīšana zinātnes nolūkos, bet gan tādās slepenas formulas meklējumi, ar kuras palīdzību varētu parastu metālu pārvērst zeltā un sudrabā. Alķīmiķi centās arī radīt īpašu dzīvības eliksīru, kas cilvēkam dotu nemirstību. Filozofu akmens meklē-

Alķīmiķa laboratorija, sena miniatūra

jumiem alķīmiķi veltīja daudzus gadus, daži pat pavadīja laboratorijā visu savu mūžu.

Ir vēsturnieki, kas apgalvo, ka īstie alķīmiķi nepavisam nav alkuši pēc bagātības un labklājības, bet gan centušies iegūt zināšanas prāta iespēju paplašināšanai, un gara pilnību viņiem simbolizējis zelts kā vispilnīgākais no metāliem.

Alķīmiķi bija ļoti dažādi cilvēki – zinātnieki, kas alka pēc jaunām zināšanām, kuras varētu gūt pētījumos

Aizspriedumi, maldi, nepierādītas hipotēzes /Sast.
I. Andersone. – R.: «Izdevniecība Avots», 2005, 259 lpp., il.

Grāmatā aprakstīti un analizēti civilizācijas attīstības laikā iepazīti dabas likumi un zināšanas, cilvēka prāta radīti aizspriedumi, maldīgas mācības, nepierādītas hipotēzes un teorijas. Viennozīmīgu atbilžu uz daudziem jautājumiem vēl aizvien nav.

Ikvienam ir iespēja salīdzināt un analizēt faktus, kā arī izdarīt savus secinājumus...